

اظهار نظر کارشناسی درباره:

« طرح الحاق دو تبصره به بند (د) ماده (۸۸) قانون برنامه پنجساله ششم

توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران »

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران از جمله کشورهایی است که در آن خدمت وظیفه عمومی اجباری است. با وجود این، طبق قانون خدمت وظیفه عمومی، شرایطی برای معافیت مشخص و تعیین شده است. بندهایی از قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه و قانون برنامه ششم توسعه کشور نیز به معافیت از خدمت وظیفه عمومی اختصاص یافته است. در این زمینه، بند «د»^۱ ماده (۸۸) قانون برنامه ششم توسعه، شرایط جدیدی برای این امر در نظر گرفته است. با توجه به عدم امکان اجرای کامل بند مذکور، مجلس شورای اسلامی و ستاد کل نیروهای مسلح، جلساتی را در این خصوص برگزار کرده و در نهایت توافق شد، سالیانه حداکثر ۲۰ هزار نفر از افراد حائز شرایط بند مذکور که بالاترین امتیاز را کسب کرده‌اند، از امتیازات آن بهره‌مند شوند. به نظر می‌رسد این شیوه اجرا موجب می‌شود تا تعداد زیادی از فرزندان ایثارگران با وجود دارا بودن شرایط لازم، مشمول این امتیاز قرار نگیرند و عدالت در اجرای قانون تحقق نیابد. بر همین اساس جهت رفع این مسئله، تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی طرحی را با عنوان «الحاق دو تبصره به بند «د» ماده (۸۸) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» ارائه نموده‌اند که متن آن به شرح ذیل است:

«ماده واحده» - دو تبصره به شرح زیر به بند «د» ماده (۸۸) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ الحاق می‌گردد:

تبصره «۱» - ستاد کل نیروهای مسلح می‌تواند در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ برای کسانی که کمتر از بیست و چهار ماه از کسر خدمت ایثارگری بهره‌مند می‌شوند تا پانزده روز کسر خدمت موضوع این قانون را کاهش دهد.

تبصره «۲» - مزایای این قانون شامل کارکنان وظیفه و مشمولان غیرغایب دارای برگه اعزام به خدمت نظام وظیفه می‌باشد».

این طرح توسط کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی به‌عنوان کمیسیون اصلی مورد بررسی قرار گرفت و با اصلاحاتی به‌ویژه در نظر گرفتن ۱۲ روز کسر خدمت برای فرزندان آزادگان و رزمندگان به‌ترتیب به‌ازای هر ماه اسارت و سابقه حضور در جبهه و جانبازان به‌ازای هر درصد جانبازی و تغییر عنوان آن به «طرح اصلاح بند «د» ماده (۸۸) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» توسط کمیسیون مذکور در تاریخ ۱۳۹۷/۵/۲ به تصویب رسید.

۱. بند «د» ماده (۸۸) قانون برنامه ششم توسعه: «د - متن زیر به‌عنوان بند «۷» به انتهای ماده (۴۵) قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۲۹/۷/۱۳۶۳ الحاق می‌شود: بند «۷» - در صورت اذن فرماندهی کل قوا:

- فرزندان رزمندگان با سابقه حضور در جبهه به‌ازای هر ماه حضور یک ماه کسر خدمت از نظام وظیفه
- فرزندان آزادگان به‌ازای هر ماه اسارت یک ماه کسر خدمت از نظام وظیفه
- فرزندان جانبازان به‌ازای هر درصد جانبازی یک ماه کسر خدمت از نظام وظیفه

تبصره - بهره‌مندی فرزندان جانبازان براساس درصد جانبازی صادره از کمیسیون عالی پزشکی نیروهای مسلح یا بنیاد اقدام می‌گردد و درخصوص آموزش خدمت نظام وظیفه براساس مقررات ستاد کل نیروهای مسلح عمل می‌گردد.

حکم بند «د» ماده (۸۸) قانون برنامه ششم بر حکم تبصره «۲» ماده (۳۳) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، حاکم است».

مخصوصی محن علی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۳۸۹

شماره چاپ:

۱۰۷۳

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۶/۱۰

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفا تر:

مطالعات سیاسی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۵۸۳۹-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۷/۱۷

ارزیابی

- مطابق اصل یکصد و دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نیروهای مسلح تحت فرماندهی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) هستند. از این رو مهم‌ترین مسئله و مصوبه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی در خصوص بند «د» ماده (۸۸) قانون برنامه ششم توسعه، منوط بودن اعمال و اجرای آن به اذن ایشان است.
- نهادهای دفاعی و امنیتی کشور از نیروی انسانی کافی و متناسب با جمعیت و وسعت کشور برخوردار نیستند. به گونه‌ای که در بند «ت» ماده (۱۰۸) قانون برنامه ششم توسعه بیان شده که «به نیروی انتظامی اجازه داده می‌شود با تأیید ستاد کل نیروهای مسلح به منظور متناسب‌سازی استعداد نیروی انتظامی با نیازهای امنیتی - انتظامی کشور و کاهش فاصله این استعداد با شاخص پنج نفر نیرو به ازای هر هزار نفر جمعیت، در طول اجرای برنامه سالیانه، پایور مورد نیاز و متناسب با بودجه سنواتی استخدام و به موجودی خود اضافه نماید». این امر با احتساب تعداد سربازان وظیفه موجود بوده و اگر تعداد آنها کاهش یابد، نهادهای دفاعی و امنیتی کشور در انجام مناسب وظایف و مأموریت‌های گسترده و مهم خود با مشکلات جدی مواجه خواهند شد و در نتیجه خلأهای امنیتی در کشور شکل خواهد گرفت. شایان ذکر است که تعداد مشمولان خدمت وظیفه عمومی با توجه به کاهش رشد جمعیت ایران در دهه‌های اخیر با کاهش همراه شده است.
- هر چند ارزیابی‌های لازم جهت تعیین تعداد دقیق افراد مشمول این طرح، انجام نگرفته است، اما با تصویب و اعمال کامل آن، افراد بهره‌مند از کسری خدمت، افزایش قابل توجهی خواهند یافت و ممکن است مشمولان این مصوبه تنها موظف به گذراندن چند ماه دوره خدمت وظیفه عمومی شوند که این امر افزایش هزینه‌ها، عدم استفاده مناسب از بودجه نیروهای مسلح و مشکلات مربوط به تأمین نیروی انسانی کافی را موجب خواهد شد. در واقع نیروهای مسلح، هزینه‌هایی از قبیل آموزش، خوراک، لباس، بیمه، حقوق و ... را متحمل می‌شوند. این در حالی است که نهادهای دفاعی و امنیتی کشور از بودجه لازم و کافی برخوردار نیستند.

جمع‌بندی و پیشنهادها

- اتخاذ هرگونه تصمیم و اقدامی در خصوص خدمت وظیفه عمومی، منوط به دستور یا مجوز مقام معظم رهبری می‌باشد. از سوی دیگر اتخاذ برخی سیاست‌های جمعیتی، باعث شده تا نرخ رشد جمعیت کشور دارای نوسان زیاد و در چند دهه اخیر روند کاهشی قابل توجهی داشته باشد. به گونه‌ای که از نظر کمی، میان نسل‌های مختلف جمعیتی کشور تناسب نسبی وجود ندارد. این در حالی است که جمهوری اسلامی ایران فاقد نیروهای مسلح یا ارتش حرفه‌ای بوده و درصد زیادی از نیروی انسانی این حوزه را سربازان وظیفه تشکیل می‌دهند. همچنین در سال‌های اخیر، تصویب قوانینی در حوزه خدمت وظیفه عمومی، باعث شده تا تعداد زیادی مشمول معافیت یا کسر خدمت قرار گیرند. تداوم و تشدید چنین امری، بخش دفاعی و امنیتی کشور را با مشکل مواجه خواهد کرد. با وجود این، ارائه معافیت‌ها به فرزندان ایثارگران باید به گونه‌ای صورت گیرد که امکان بهره‌مندی عادلانه تمامی افراد مذکور فراهم شود و از سوی دیگر برای نهادهای دفاعی و امنیتی کشور مشکلی ایجاد نشود. در این خصوص به نظر می‌رسد مصوبه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی تا حدودی امکان بهره‌مندی عادلانه را در این زمینه فراهم می‌آورد، اما ممکن است تأمین کافی منابع انسانی نیروهای مسلح را با مشکل مواجه کند. شایان ذکر است که در این خصوص باید زیرساخت‌ها، تجهیزات و فناوری‌های مورد نیاز نیروهای مسلح تأمین و توسعه یابد.

